

Bodrum'da Geleneksel Hava Tahmini Yolları

Hüseyin ACAR¹

Makale Bilgisi

Özet

Alınma Tarihi

21.06.2019

Düzeltilmiş Hali

Alınma Tarihi

24.06.2019

Kabul Tarihi

25.06.2019

Yayınlanma Tarihi

30.06.2019

Bu araştırmanın amacı; Bodrum (Muğla) ilçesinin kırsal kesiminde Yeniköy ve Çamarası mahallelerinde yaşayan yerli halkın geleneksel hava tahmini yöntemlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim desenine göre kurgulanmıştır. Çalışmada, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Bu çalışma; 2018-2019 eğitim öğretim yılının bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya 30'u erkek ve 6'sı kadın olmak üzere toplam 36 kişi katılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre; katılımcıların hava durumu tahmininde karınca, sığırların yatış yönü, hayvanların çeşitli davranışları, solucan-salyangoz ve kurbağalar, tavuk ve horozlar, kuşlar, akrep ve yılanlar, böcek ve arıların çeşitli davranışlarını kullandıkları görülmüştür. Katılımcıların yılan, akrep, karınca, kuş, salyangoz, sivrisinek, kelebek ve arıların günlük ve mevsimlik hava olayları sonucunda ortaya çıktıklarını söyledikleri belirlenmiştir. Katılımcıların kuşların göç etmesi, gelişi, ötüşü ve uçuş şekillerini hava durumu tahmininde kullandıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların bitkilerin görünüşü, çiçeği, meyvesi ve tohumları ile dut ağacı ve mantarları hava tahmininde kullandıkları belirlenmiştir. Katılımcıların ay, yıldız ve güneşi hava tahmininde kullandıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların güneyden ve kuzeyden esen rüzgârlar ile yerel rüzgârları hava tahmininde kullandıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bodrum, Geleneksel Hava Tahmini, Hava Tahmini Yolları, Halk Kültürü, Halk İnanışları.

¹ Sorumlu Yazar: Yüksek Lisans Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye. huseyinacar031@gmail.com

Traditional Weather Forecasting Methods in Bodrum

Article Info

Abstract

Received
21.06.2019

Revision Received
24.06.2019

Accepted
25.06.2019

Published Online
30.06.2019

The aim of this study is to reveal the traditional weather forecasting methods of the local people living in Yeniköy and Çamarası neighborhoods in the rural part of Bodrum (Muğla). The research was designed according to the phenomenological design. In the study, semi-structured interview form developed by the researcher was used. Content analysis was used for data analysis. This work; It was realized in the spring semester of the 2018-2019 academic year. A total of 36 people, 30 male and 6 female, participated in the study. According to the findings of the research; It was determined that the participants used ants, laying direction of cattle, various behaviors of animals, worms, snails and frogs, chickens and roosters, birds, scorpions and snakes, insects and bees. It was determined that the participants said that snakes, scorpions, ants, birds, snails, mosquitoes, butterflies and bees emerges a result of daily and seasonal weather events. It was found that the participants used the forecasting of the migration, arrival, singing and flight patterns of birds .It was determined that the participants used plants' appearance, flowers, fruit and seeds, mulberry trees and mushrooms for weather forecasting. It was determined that the participants used moon, star and sun for forecasting. It was determined that the participants used the winds blowing from the south, North and local winds for forecasting.

Keywords: Bodrum, Weather Forecast, Traditional Weather Forecasting, Popular Culture, Public Believes

GİRİŞ

İnsanın yeryüzünde var olmasından bu yana doğa ile olan ilişkisi hep süregelenmiştir. İnsan yüzyıllar boyunca doğa ile varlığından kaynaklı bir etkileşim içerisinde olmuştur. Kimi zaman insanın doğaya müdahalesi ve etkisi, kimi zamansa doğanın insan üzerindeki egemenliği insanın doğa ile birbirine bağımlı olmasından kaynaklanmıştır. İnsanın doğa ile olan ilişkisi onun en öncelikli ilişkisidir. İnsanın canlı bir varlık olarak tıpkı kendisi gibi canlı olan doğayla sürekli birliktelik halinde olması onun doğada yaşam bulmasına ve çeşitli ihtiyaçlarını doğadan karşılamasına zemin hazırlamıştır (Gül, 2013). İnsan, içinde hayat bulduğu doğanın bir parçası olarak ondan etkilenir ve onu çeşitli şekillerde etkiler. İnsanlar, doğadan yararlanarak, doğaya bağımlı kalarak ve doğaya müdahale ederek üretim faaliyetlerini gerçekleştirmiş ve küçük topluluklar halindeki birlikteliğinden zamanla büyük medeniyetler kurmuştur (Birdişli, 2014). Doğanın gizemli güçlere sahip olduğu inancı, doğanın büyüklüğü ve doğada meydana gelen doğal olaylara insanın müdahale edememesi, doğanın insan üzerinde egemen olduğu ve insanın doğaya kutsallık atfetmesi sonucunu doğurmuştur. İnsan göçebe yaşamla birlikte doğaya karşı kendisini güçsüz hissetse de doğaya karşı olan eski güçsüzlüğünü ve bağımlılığını kırmıştır. İnsan, yerleşik hayata geçmesiyle birlikte doğanın gizemini azda olsa çözmeye başlamıştır (Maltaş, 2015).

İnsan, doğada meydana gelen hareketliliği farklı biçimlerde yorumlayarak içinde var olduğu doğanın gizemlerini sürekli araştırma ve anlamlandırma gayesinde bulunmuştur. Bu yüzden doğada meydana gelen doğal olaylardan etkilenilmiş çeşitli halk anlatılarında, masallarda, mitlerde ve destanlarda bu doğal olaylara ve doğanın üstünlüğüne yer verilmiştir. İnsanlar, tüm bu olaylardan ve doğayla olan yaşantısından çıkardığı sonuçlarla kendi kültürünün temellerini atmıştır.

Kültür esasında soyut bir olgudur. Ancak insanlığın her anında ve toplumun her faaliyetinde karşımıza çıktığından dolayı gözle görülebilir bir hal almakta ve somut olarak da nitelendirilebilmektedir. Kültür, bir toplumun örf ve âdetiyle karşımıza çıkabildiği gibi çeşitli sanatsal ve estetik bakış açısıyla da karşımıza çıkabilir. Bu bakımdan insanlığın geçmişten bugüne somut ve soyut olarak aktardığı tüm değerler kültür olarak adlandırılmaktadır (Diker, 2016). Değişen yaşam şartları ve gelişen insanlık modern yaşamın ve küreselleşmenin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Farklı zaman dilimlerinde yaşamış halkların ortak duyuşu, düşünüşü ve değerleri geçmişten günümüze halk kültürünü şekillendirmiştir. Halk kültürü, yerelde yaşayan insanların üretim-tüketim ilişkisi çerçevesinde çeşitli kültürel öğeleri ile simgelerini barındıran ve içinde şekillendiği bir grup insan topluluğunu temsil eden bir anlayıştır (Çek, 2016). Halk kültürü, geçmişten günümüze içinde bulunduğu toplumun bir duruma ve olaya bakış açısını yansıtmış ve halkın sergilediği yaşam biçimini ortaya koymuştur. Halkın gelenek ve görenekleri sonucu geliştirmiş olduğu kendi kültürü yaşamın her safhasında toplum hayatını şekillendirmiş ve halkın yararlanabileceği yeni bir bilim dalının oluşmasına zemin hazırlamıştır.

İnsan, farklı olay ve durumlara karşı aklı ile düşünebilen ve devamlılığını sağlamak için üretebilen bir varlık olarak doğayla olan rekabetinde ayakta kalabilmiştir. Bu rekabetinden

doğan yeni bilgi ve birikimlerini kendisinden sonra gelen nesillere aktararak, gelecek nesillerin yaşamını şekillendirmesine ve yaşamı anlamlandırmasına zemin hazırlamıştır. İnsan davranışlarının gelenekleri oluşturması ve geleneklerin insan yaşamına anlam kazandırarak, topluma ışık tutması halk bilimini doğurmuştur (Ersoy, 2012). Küçük toplumların ve köy hayatı yaşayan insanların ilkel dönemlerden günümüze doğadaki çeşitli olaylara atfettiği anlamları ve yaratmaları halk biliminin temelini oluşturmuştur. İnsanların yaşadığı zorlukları kendi ürettiği çözüm yollarıyla aşması, doğada meydana gelen olayların oluşum sebebini anlamlandırması, yaşamış olduğu deneyimlerinden yola çıkarak çeşitli tahminlerde bulunması halk bilimi ekseninde değerlendirilmiştir. Halk bilimi kısaca belirli bir bölgede ve dönemde yaşayan insanların geleneklerini derinlemesine inceleyen ve o insanların kültürünü yorumlayan bilim dalı olarak tanımlanmıştır (Ekici, 200).

İnanma ve bağlanma insanın en temel niteliklerinin başında gelmektedir. Tarih boyunca insanlar yaşamlarının farklı dönemlerinde çeşitli varlıklara ve güçlere inanarak onlara farklı anlamlar yüklemişlerdir. Canlı ve cansız varlıkların doğaüstü güçlere sahip olduğu düşüncesi insanları korku, heyecan, hayret, şaşırma, çaresizlik vb. duygularla yüce bir yaratıcıya inanmaya sevk etmiştir. Yaratılıştan getirilen bir özellik olan inanma yeteneği sayesinde insan, dünyada kendisine ait bir inanışlar sistemi geliştirerek güvenli bir evren oluşturabilme imkânı sağlamıştır (Albayrak ve Çapcıoğlu, 2006). Görünmeyeni görünür kılma, bir problemi çözme, soyut olanı çeşitli çalışmalarla somut hale getirmeye çalışma vb. gibi eylemler insanın en önemli özelliklerindedir. İnsanlık tarihi var olduğundan bu yana insanoğlu içinde yaşadığı evrende karşılaştığı olayları kendine göre değerlendirmiş ve her bireyin öznel bakış açısıyla hayatı renklendiren çeşitli yorum ve açıklamalar ortaya çıkmıştır. Bu yorum ve açıklamalar bazen günümüze kadar gelmiş, hatta bilimsel bir gerçeklik kazanmıştır. İnsanın hayatına anlam verme ve karşılaştığı problemlere, zorluklara çözüm üretme ihtiyacının bir ürünü olarak meydana gelmiş halk inanışları değişen zamanla resmi din inançlarıyla iç içe geçmiştir (Kandemir, 2016). Halk inanışları, zaman içinde gelişerek ve değişerek halkın kabul ettiği ve ortaya çıkardığı kalıp yargılar haline gelmeye başlamıştır. Halk, yaşamını en iyi şekilde kontrol edebilmek için ihtiyaç duyduğu her an kendi inanışlarına göre çıkış noktası aramıştır.

İnsanoğlu yaşamını devam ettirebilmek için ilkçağlardan günümüze çeşitli yaşam biçimleri geliştirmiş ve farklı uğraşlar içerisinde olmuştur. İlk önceleri avcılık ve toplayıcılıkla birlikte göçebe bir yaşam tarzı benimseyen insanoğlu daha sonra tarımın gelişmesiyle birlikte yerleşik hayatı benimsemiştir. İnsanlar tarihin her zamanında uğraş ve mücadelesine göre belirsizliği azaltmak için zamanı hesaplamak ve kontrol altında tutmak istemiştir. Tarihin birçok döneminde ekim, dikim ve hasat işleriyle uğraşan insanoğlu doğru zamanı hesaplama adına çeşitli tahmin ve gözlemlerle zamanı kontrol altına almıştır. Düzenli yaşam koşulları oluşturmak için zamanı çeşitli sınıflandırmalarla kontrol altına alan halk beraberinde takvim olgusunu geliştirmiştir. Bu durumdan hareketle belli bir döneme ve bölgeye ait olan halk kültürünü yansıtarak kuşaktan kuşağa aktarılan coğrafi ve beşeri olaylara dayalı birikimlerle uzun soluklu deneyim gerektiren zamanlama aracı olarak tanımlanan halk takvimi toplum yaşamını şekillendirmiştir (Deniz, Diker ve Çetinkaya, 2017). İnsanların tarımla birlikte

yerleşik düzene geçmesiyle doğayla olan etkileşimi daha fazla artmıştır. Doğaya olan bağlılık ve geçim kaynağının doğaya bağlı olması halkın doğayı üst düzeyde keşfetmesine zemin hazırlamıştır. İnsanların doğayı bu denli keşfetmesi ve çeşitli deneyimleriyle yeni gözlemler yapması halk takvimini gün yüzüne çıkarmıştır. İnsanlar yaşamış olduğu kendi deneyimleri neticesinde zamanı yine kendine özel zaman dilimlerine ayırmışlardır (Alacahan, 2016). Halk takvimi, belirli bir yörede yaşayan halkın uzun yıllar boyunca yapmış olduğu gözlemler sonucu her yıl yaşanmış olan aynı olayları halkın yine kendine özgü tasviriyle kaydetmesi sonucu oluşmuştur. Bu neticede halk doğaya karşı gerçekleştirmiş olduğu yaşam mücadelesinde olumlu sonuçlar elde etmiştir. Belli zamanlarda doğada meydana gelen kimi değişimler halkın kendi yorumuyla açıklama getirdiği halk takvimi unsurları arasında yer almıştır (Özcan, 2015).

Kimi zaman gökyüzünün hareketliliği, kimi zaman yeryüzündeki canlıların hal ve hareketleri, kimi zamansa doğada yaşam bulan çeşitli bitki türlerinin yapısal özelliği insanların zamanı özel olarak sınıflandırmasına ve özellikle yörük-göçmen kültürünü yaşatan ve tarımla uğraşan Anadolu toplumunun hava durumu tahmininde doğru sonuçlar elde etmesine olanak sağlamıştır.

Türk halk geleneği ve Anadolu kültürü, Türk toplum yapısının çeşitli özelliklerini kendi bünyesinde barındırmış ve toplum yapısının en iyi şekilde yansımaya kaynaklık etmiştir. Halk geleneği ve göreneği çeşitli deneyim ve gözlemlerle çok eski zamanlardan günümüze kadar gelen, kaynaklarını dini veya din dışı yapılardan alarak günümüze ışık tutan uygulamalar olmuştur. Anadolu coğrafyasında yaşayan, tarım ve hayvancılıkla uğraşan halkın ortaya çıkarmış olduğu Türk halk geleneği içerisinde birçok uygulama yer almıştır. Bu uygulamaların başında tarımda ekim-dikim ve hasat zamanını en iyi şekilde ayarlayarak, yüksek verim elde etmek için yapılan yağmur duaları ve hava tahmin yöntemleridir (Ekici, 2002). Yaşanılan geçmiş zamana kıyasla günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte tabiat olaylarının önceden kestirilme imkânı olsa da insanoğlunun doğa olayları karşısındaki çaresizliği devam etmektedir. Hayatta en önemli yaşam kaynağı olan suyun, Anadolu halkı için büyük önemi vardır. Halk su sıkıntısı çektiği anda geçmiş bilgi ve birikimlerinden gelen yağmur duası geleneğini günümüzde de sürdürmektedir. Türk halkının inanç sistemi gereği bu uygulaması ve doğada meydana gelen hava olaylarına anlam yüklemesi yaşam koşullarını düzenlemiştir (Kurt, 2016). Bitki, hayvan, böcek gibi canlıların insanoğlunu gözlemlemeye itecek şekildeki hiç alışık olunmayan hareketleri, gök cisimlerinin farklı yapıdaki görünüşleri, olağanüstü düzeydeki tabiat olayları insanların kendi yaşamlarında bir takım çıkarımlar yapmalarına ve hayatlarını anlamlandırmalarına kaynaklık etmiştir. Tarih boyunca insanlığın var olması doğrudan tabiat şartlarına ve doğada yaşayan canlıların tavır ve davranışlarındaki değişikliğe bağlıdır. Bunun gibi değişiklikleri gözleme ve deneyimleme ihtiyacı duyan insanoğlu hava ya da iklim tahminleri yürütmeye başlamıştır ve zaman içerisinde bu tahminleri ve gözlemleri geliştirerek günümüzde de yaşamını şekillendirici gündelik bilgiler geliştirmiştir (Biray, 2013).

Yaşamının her anını tabiat ve tabiat olaylarını gözlemleyerek ve bu olayları anlamlandırma amacıyla geçiren Anadolu halkı çeşitli inanışlarla hava ve iklim tahmininde bulunmuş ve geçimini en iyi şekilde sağlamak için doğayla içi içe yaşamıştır. Türk halkının tabiat şekillerini yorumla ve tabiat şekillerinin oluşumunu anlama Türk Dünyasında Altay Türklerinin efsanelerinde dahi yer almıştır (Ergun, 1996). Orta Asya bozkırlarından Anadolu'ya uzanan yol boyunca, belirli zaman dilimleri içerisinde ortaya çıkan halk inanışları devamlılık arz etmiştir. Türk kültürünü yaşayan ve yaşatan halk, yeryüzünde meydana gelen tabiat olaylarına, gökyüzündeki hareketliliğe, göğe ve gök cisimlerine kendi inanç sisteminde bir statü kazandırmıştır. Bu statü ile birlikte çeşitli gözlem ve yorumlamalarla yapılan hava durumu ve iklim tahmininde kullanılan canlı bitki türleri, hayvanlar, gökyüzü, yıldız, güneş, ay ve meydana gelen bazı tabiat olayları ile ilgili yaptırımlar, inanışlar ve ritüeller oluşmuştur (Turan, 2011).

Hava durumu tahmini, günümüz teknolojisinin gelişmesinden ve modern meteorolojik sistemlerin oluşmasından önceki dönemlerde Anadolu kültürünü yaşayan ve yaşatan Muğla/Bodrum'da yaşamını tarım ve hayvancılıkla devam ettiren yerli halk için çok büyük bir anlam ve önem ifade etmektedir. Yerli halk tarımda ekim ve hasat zamanını hesaplarken, zeytin hasadına başlama zamanını hesaplarken, tütün dikme ve kırılma zamanının en doğru zamanda olmasını hesaplarken vb. birçok ekonomik faaliyette geleneksel hava tahmininden yararlanmaktadır (Demirkaya, 2013).

Geleneksel yöntemlerle yapılan hava tahminleri her zaman doğru sonuçlar vermemiştir. Ancak bazı yöntemler ve tahminler modern meteorolojik verilerle örtüşmüştür. Modern meteorolojinin gelişmesinden önceki dönemde geleneksel hava tahmini insanın doğayla olan mücadelesinde insanoğluna güç katmış ve insanoğlunun doğru hesaplamalar yaparak geçimini en iyi şekilde sürdürmesine olanak sağlamıştır.

Bu çalışma, konuyla ilgili ileri düzeyde bilimsel araştırma yapacak araştırmacılara veri sağlaması ve Bodrum'da yaşayan yerli halkın kültürel birikimi olarak kullandıkları geleneksel hava durumu tahmini yollarının ortaya çıkarılması açısından önem taşımaktadır.

Bu kapsamda araştırmanın amacı; Muğla/Bodrum'da yaşamını sürdüren yerli halkın kullandığı geleneksel hava durumu tahmin yollarını katılımcı görüşleri neticesinde belirlemektir.

Bu ana amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara yönelik sorulara cevap aranmıştır:

1. Hava durumu ya da iklim tahmininde hangi hayvan ya da böcekleri kullanıyorsunuz?
2. Günlük ya da mevsimlik hava olayları sonucunda ortaya çıkan hayvan ve böceklerle ilgili görüşleriniz nelerdir?
3. Kuşların hareketleri ya da davranışlarının hava durumu tahmininde kullanılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?
4. Bitkilerin hava durumu tahmininde kullanılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

5. Güneş, ay ve yıldızların hava durumu tahminlerinde kullanılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

6. Rüzgârın esiş yönünün ve özelliklerinin hava tahmininde kullanılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?

YÖNTEM

Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseninde kurgulanmıştır. Çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumlar dikkate alınır. Bu ölçütler araştırmacı tarafından belirlenebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s.140).Katılımcıların tespitinde Muğla İli Bodrum ilçesinin kırsal kesiminde yer alan Yeniköy ve Çamarası mahallerinde yaşıyor olmak ölçütü esas alınmıştır.

Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken kırsal kesimde yaşamını sürdüren ve doğal ortamla içli dışlı olan bireylerin görüşlerine başvurulmasına önem verilmiştir. Çalışmaya 30'u erkek ve 6'sı kadın olmak üzere toplam 36 kişi katılmıştır.

Çalışmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen ve alan uzmanlarının görüşü alınan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Katılımcılarla yüz yüze görüşmeler yapılmış ve açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar kaydedilmiştir. Daha sonra kaydedilen bu görüşmeler transkript edilerek kâğıt üzerine aktarılmış. Bu aşamada nitel veri çözümleme yöntemlerinden içerik analizi yoluyla veriler çözümlenmiştir. Katılımcılar K1'den K36'ya kadar kodlanmıştır. Analiz sonucu ortaya çıkan kategorilerin altlarında doğrudan katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amacı dikkate alınarak bulgulara ve bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir. Böylece bulgularda birbirini destekleyen veya farklılık gösteren yönler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Birinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Katılımcıların görüşme formunda yer alan 1. soruya; "Hava durumu ya da iklim tahmininde hangi hayvan ya da böcekleri kullanıyorsunuz?" verdikleri cevapların analizi sonucunda 6 farklı tanımlama kategorisi ortaya çıkmıştır. Oluşan kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşleri şöyledir:

1. Karınca

1.a. Karınca yuvaları: K1, K3, K4, K5, K9, K12, K13, K16, K20, K22, K28, K30, K31, K32, K35

K1: Biz genelde karınca yuvalarını takip ediyoruz. Karıncalar yuvalarını kuzeye doğru yükseltirse yılın soğuk geçeceğini, güneye doğru yükseltirse yılın ılık geçeceğini tahmin ederiz.

K4: Biz buralarda genellikle karıncaları ve solucanları kullanıyoruz. Karıncalar lodos havada lodos tarafını, poyraz havada poyraz tarafını çevirir. Yağmur yağdığı zaman yuvalarını yükseltirler.

K9: Karıncalar yuvalarını yukarıya doğru yığıdığı zaman kış iyi geçer.

K16: Bizim buralarda karıncalar hava tahmininde kullanılır. Karıncaların yuvasının ağzı yukarıya doğru açık olursa hava güzel olacak demektir.

K28: Karıncalar yağmur öncesi çok hızlı hareket ederler.

K30: Karıncanın yuvasının girişini yükseltmesi yağmurun yağacağına, karıncanın yuvadan çıkmaması havanın çok soğuk olacağına işaretler.

1.b. Karıncaların yiyeceklerini taşımaları: K7,K10

K7: Karıncalar yemeklerini yerin altından çıkardıkları zaman hava sıcak geçecektir.

K10: Bu bölgede genelde hava tahminlerinde karıncalar kullanılır. Karıncalar yuva girişlerinin etrafında yiyecekleri bıraktıkları takdirde havanın iyi geçeceği aksi takdirde yiyecek bırakmadılarsa havanın kötü geçeceği söylenir.

2. Sığırların yatış yönü: K1,K7,K8,K9,K10,K13,K16,K18,K19,K21,K22

K13: Bizim bu bölgede karıncalar ile sığırlara bakılarak hava durumu tahminlerinde bulunulur. Sığırlar yılın soğuk geçeceğinin sinyalini Ağustos ayının başında arkasını kuzeye dönerek gösterirler.

K16: İneklerin yönünden de hava tahmini yapılır. Hava poyrazlı olursa sırtını poyraza, lodos olursa sırtını lodosa verir.

K18: Bizim buralarda ineklere bakılır. Ağustos'un birinde bir yavrulmuş inek olacak canlı kibleye yatarsa yıl çok güzeldir. (Cümledeki Ağustos 1 eski Ağustos 1 demek. Şimdi ise Ağustosun 14'ü)

K19: İnek kibleye doğru yatarsa hava iyi geçecek demektir.

K21: Sığır yönünü kibleye dönerse yağmur olur. Kuzeye dönerse yağmur yok demektir.

3. Hayvanların çeşitli davranışları

3.a. Hayvanların toplu ya da dağınık yatması: K2

K2: Biz hava durumu tahmininde koyun ve keçilerden yararlanırdık. Koyun ve keçiler toplu yattığında havanın soğuk olacağını, dağınık ve geniş yattıklarında havanın ılık olacağını tahmin ederdik.

3.b. Kedi ve köpeklerin davranışları: K3,K7,K11,K15,K17,K18,K19,K20,K21,K30

K3: Hava durumu tahminlerinde biz kedileri kullanıyoruz. Kedi, kibleye dönüp yatarak ayaklarını yaladığı zaman hava yağmur olur. Köpekler, kibleye doğru havlarsa hava yağmur yapar.

K7: Köpekler kuyruğunu bacaklarının arasına alırsa hava settir.

K11: Kediler elini yüzünü yaladığı zaman poyraz eseceği ve soğuk olacağı, yüzünü güneye döndükleri zaman havanın sıcak olacağı söylenir.

K15: Yöremizde köpeğin yatışından hava durumu tahmini yapıyoruz. Köpeğin yatış şekline göre hava tahmini yapılır. Köpek yatarken baş tarafını kuytuca sırtını soğuğa doğru çevirir.

K21: Köpek kışın hava soğuk olacaksa başını bacağının arasına alarak yatar. Eğer açık yatarsa hava güzel olacak demektir.

3.c. Yabani hayvanlarının hareketleri: K27

K27: Dağlardaki hayvan hareketlerinden ve yuva yapılarından hava tahmini yapılır.

4. Solucan, salyangoz-kurbağa vb. davranışları:

4.a. Solucanlar: K4

K4: Solucanlar yağmur yağacağı zaman ortada çok dolaşırlar.

4.b. Salyangozlar: K14,K34

K14: Salyangozlar duvarlara doğru çıkıp yürüdüğü zaman o kış yağışlı geçecek demektir.

K34: Salyangozların ortaya çıkması yağmurun yağacağına işarettir.

4.c. Kurbağa: K25

K25: Kurbağanın ses çıkarması havanın yağmurlu olacağını gösterir.

5. Tavuk ve horozlar: K5,K6,K23,K25,K29

K5: Hava yumuşadığında horoz öter.

K23:Horoz, sabah erken ötünce hava güzel olur. Akşam erken ötünce hava yağmura yatar.

6. Kuşlar: K6,K24,K26,K27,K28,K35

K6: Genel olarak kuşlar alçak uçacağı zaman hava yağmurlu anlamına gelirmiş. Eğer ki kuşlar yüksekte uçarsa havada değişiklik olmaz demektir.

K24: Kışın gelişi göçmen kuşlarından belli olur. Kışın çulluk ve kınalı kuşun geldiği görülür.

K26: Yaz gelince çekirge, yılan ve sinek. Kış gelince de salyangoz ve göçmen kuşlar ortaya çıkar.

K28: Kuşlar hava bozmadan önce özellikle kargalar deli uçar.

6.a. Baykuş: K14

K14: Baykuş akşam öttüğü zaman ertesi gün hava ılıman ve nemli geçer demektir.

7. Akrep ve yılanlar: K24,K26,K30,K33

K24: Yazın gelişi akrep ve yılanların ortaya çıkışı ile belli olur.

K30: Akreplerin ve yılanların çıkması havanın ısınmasına işarettir.

8. Böcek ve arılar:

8.a. Ağustos Böceği (Çığırgan): K12

K12: Yazın bizim bu bölgede "Çığırgan" denilen hayvan ötmeye başladığı zaman hava çok sıcak geçer.

8.b. Cırcır Böceği: K14

K14: *Cırcır böceği geceleri ötmeye devam ederse ertesi günlerde havanın çok sıcak olacağına işret eder.*

8.c. Sivrisinek: K34

K34: *Sivrisinekler yaz gelince ortaya çıkar.*

8.d. Arı: K17

K17: *Arılar havanın soğuk olacağını anladığı zaman güzün işliğini kapatmaya başlar.*

İkinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Katılımcıların görüşme formunda yer alan 2. soruya; "Günlük ya da mevsimlik hava olayları sonucunda ortaya çıkan hayvan ve böceklerle ilgili görüşleriniz nelerdir?" verdikleri cevapların analizi sonucunda 7 farklı tanımlama kategorisi ortaya çıkmıştır. Oluşan kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşleri şöyledir:

1. Yılanlar: K2,K3,K4,K7,K9,K12,K16,K18,K19,K20,K30,K32,K34

K2: *Kışın yaşanan hava olaylarından sonra cemreler düşmeye başlayınca toprak ısınır ve yılanlar topraktan çıkmaya başlar.*

K3: *Kışın soğukların bitiminde bahar başlangıcında yılanlar, akrepler ve böcekler ortaya çıkar.*

K7: *Destur verildiği zaman yılanlar ve zararlı böcekler ortaya çıkar.*

K18: *Havalar ılımaya başladığı zaman yılanlar ortaya çıkmaya başlar. Her türden yılan ortaya çıkar. Oklacık Yılanı, Kara Yılan vb.*

K34: *Yaz sıcakları yılanların ortaya çıkmasıyla birlikte başlar.*

1.a. Yılanların kabuk atması: K4

K4: *Her hayvan kış bitiminden sonra Ocak ayının 20'si geçtikten sonra tüy dökümüne girer. Kış aylarındaki yağmurlu günlerden sonra yılanlar kabuk atınca havalar ısınmaya başlar.*

1.b. Sürüngen: K14

K14: *Yağmurlar yağıp bittikten sonra havanın güzel olacağını anlayan karıncalar yüzeye çıkar. Toprak ve hava ısınmaya başladığı zaman sürüngenler ortaya çıkar.*

2. Akrep ve Böcekler: K3,K7,K12,K16,K19,K25,K27,K30,K33,K34,K35

K12: *Soğuk ve kuru esen havalardan sonra akrep ve yılanlar ortaya çıkar. Buda havanın ısındığının göstergesidir.*

K16: *Kış mevsiminden sonra yağış ve soğuklardan sonra kırlangıçlar, akrepler ve yılanlar gibi böcekler ortaya çıkar ve baharın başlangıcıdır.*

K19: *Kış bittikten sonra ilkbahar başlayınca havaların ısınmasıyla birlikte yılanlar ve akrepler ortaya çıkar.*

K30: *Yılan, akrep vb. hayvanlar sıcakta ortaya çıkar.*

K33: *Zararlı böcekler yaz sıcaklığının başlamasıyla birlikte görülmeye başlar.*

2.a. Çiğen: K19,K20

K19: Havalar iyiye çaldığı zaman kaplumbağalar ve çiğenler ortaya çıkar ve o günler güzel geçer.

K20: Havaların ve iklimin iyiye doğru gitmesiyle birlikte yılanlar ve çiğenler ortaya çıkar.

2.b. Ağustos Böceği: K22

K22: Ağustos böceği çok olursa yaz mevsimi sıcak geçer.

2.c. Hamam Böceği: K26

K26: Kış gelmeye başladığı zaman hamam böceği yiyecek toplamaya başlar.

3. Karınca:K5,K8,K10,K14,K15,K21,K22,K23,K24,K26

K8: Havalar iyi olduğu zaman karıncalar yuvasından çıkar ve yiyeceklerini de yuvasından dışarıya çıkarır.

K10: İlkbahar mevsiminin ortasında havalar ısınmaya başladıktan sonra karıncalar yuvalarından çıkar.

K14: Yağmurlar yağıp bittikten sonra havanın güzel olacağını anlayan karıncalar yüzeye çıkar.

K15: Havaların sıcak olmaya başladığının ilk göstergesi karıncalardır. Karıncaların yüzeye çıkması havaların ısınmaya başlayıp baharın geldiğinin habercisidir.

K21: Hava poyraz olucaksa karınca içerden çıkardığı yığını kuzey tarafa yığar. Eğer karınca yığını kibleye doğru yığarsa hava yağışlı olacak demektir.

K24: Karıncaların yuvalarının etrafında toprak yığını fazla olursa yağmurun yağacağını belirtir.

3.a. Büyük Kanatlı Karancı: K11

K11: Kışın yağmur yağdıktan sonra ve havalar ısınmaya başladığı zaman büyük kanatlı karıncalar ortaya çıkar.

4. Kuşlar**4.a. Kara Botak (Kara Tavuk): K1**

K1: Bizim bu bölgede kış mevsimi yavaş yavaş biterken "Kara Botak" kuşları ötüşlerini değiştirmeye başlarlar. Artık daha uzun öterek baharın geleceğini müjdelerler.

4.b. Leylek: K6,K13,K23

K6: Leylekler baharla birlikte Muğla'ya göç ederler.

K13: Leylerin toplu uçarak gelmesi havanın ısındığının göstergesidir.

K23: Havalar ısınmaya başladığı zaman leylekler göç etmeye başlar.

4.c. Karga: K6

K6: Bizim buralara kargalar kışın gelir. Kargalar ekin ekilme zamanlarında buraya gelirler.

4.d. Kırlangıç: K11,K13,K16,K17

K11: Kış bitiminde bahar başlangıcında gelen kırlangıçlar havanın iyileştiğinin göstergesidir.

K13: Hava ısınmaya başladığı zaman kırlangıç ve gulu kuşlar gelmeye başlar.

K16: Kış mevsiminden sonra, yağış ve soğuklar geçtikten sonra kırlangıçlar, akrepler, yılanlar vb. böcekler ortaya çıkar ve baharın başlangıcıdır.

K17: Kırlangıç yerle birlikte uçarsa hava yağmura varacaktır. Yüksek uçarsa hava yağışlı değildir.

4.e. Gulu Kuş (Baykuş): K13,K17,K29

K13: Hava ısınmaya başladığı zaman kırlangıç ve gulu kuşlar gelmeye başlar.

K17: Döletli kuşu geceleri ötmeye başladığı zaman hava soğuk olur. Ötmezse hava hoştur.

K29: Baykuş, genelde hava yağmurlu ise havanın açılacağı zaman gece ötmeye başlar.

5. Salyangoz: K2,K3,K10,K12

K2: Kışın yağın yağmurdan sonra salyangozlar çıkmaya başlar. Salyangozlar 6 ay orucunu yağmurla beraber bitirmiş olur.

K3: Kış mevsimlerinde sadece salyangozlar ortaya çıkar. Salyangozlar 6 ay gözükmeyizler.

K10: İlkbahardan sonra havaların ısınmasıyla birlikte salyangozlar gözden kaybolurlar. Yağmurların başlangıcında ortaya çıkmaya başlarlar. Buda kışın başladığını gösterir.

K12: Yağmurlar yağdıktan sonra 6 ay oruç tutar diye nitelendirilen salyangozlar ortaya çıkar.

6. Sivrisinek, Kelebek ve Arı

6.a. Sivrisinek: K28,K30,K34,K35,K36

K28: Sivrisinekler poyraz havalardan sıcak ortama kaçarlar.

K30: Sivrisinekler, hava sıcak olursa bol olurlar. Hava soğuk olursa az olurlar.

K34: Sivrisinekler geldiğinde yaz geldiğini anlarım.

K35: Yazın sivrisinekler, kelebekler ve çeşitli böcek türleri ortaya çıkar. Kışın ise bazı hayvan ve böcek türleri kış uykusuna yatarlar.

K36: Sivrisinek geldiğinde yaz geldiği anlaşılır.

6.b. Kelebek: K34,K35

K34: Cemrelerden sonra kelebeklerin toplu göçü baharın habercisidir.

K35: Yazın sivrisinekler, kelebekler ve çeşitli böcek türleri ortaya çıkar. Kışın ise bazı hayvan ve böcek türleri kış uykusuna yatarlar.

6.c. Arı: K12,K13

K12: Hava ısınmaya başladığı zaman arılar oğul vermeye ve etrafa çıkmaya başlar.

K13: Arılar kovanlarının uçuş deliklerini soğuk olacağını tahmin ederek daraltırlar.

7. Diğerleri

7.a. Kaplumbağa: K19

K19: Havalarda iyiyeye çaldığı zaman ve ısınmaya başladığı zaman kaplumbağalar ve çiğenler ortaya çıkar ve o günler güzel geçer.

7.b. Köpek: K9

K9: Soğuk havalarda köpekler burnunu bacaklarının arasına alırlar.

7.c. Çiğen: K9

K9: Nisan ve Mayıs aylarında yağmurlar bittikten sonra çiğenler ortaya çıkar ve hava ısınmaya başlar.

Üçüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Katılımcıların görüşme formunda yer alan 3. soruya; "Kuşların hareketleri ya da davranışlarının hava durumu tahmininde kullanılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?" verdikleri cevapların analizi sonucunda 5 farklı tanımlama kategorisi ortaya çıkmıştır. Oluşan kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşleri şöyledir:

1. Kuşların Göç Etmesi

1.a. Kargaların göçü: K1,K20,K23,K31

K1: Kargalar kuzeyden – güneye göçe başladığı zaman genellikle akşam saatleri havanın yağışa döneceğini işaret eder.

K20: Kargalar hava soğuşa ve yağışa döneceği zaman toplu hareket ederler ve hızlı yer değiştirirler. Baykuşlar ötmeye başladığı zaman bahar çok yakındır ve havalar ısınmaya başlamıştır.

K23: Yaz olduğunda, hava ısındığında leylekler ve kargalar sıcak yerlere göç eder.

K31: Kargaların ve göçmen kuşların kışın ılıman yerlere göç etmesi mevsimleri ve havayı takip etmesini gösterir.

1.b. Göçmen kuşlarının göçü: K31,K35

K31: Kargaların ve göçmen kuşların kışın ılıman yerlere göç etmesi mevsimleri ve havayı takip etmesini gösterir.

K35: Kuşlar genelde kışları güneye doğru yani sıcak yerlere doğru göç ederler. Bu durum kışın gelişimin habercisi olarak bilinir.

2. Kuşların Gelişi

2.a. Kargaların gelişi: K3

K3: Buralarda havalar ısınmaya başladığı zaman leylekler gelmeye başlar. Ağustos ayına doğru kargalar gelmeye başlar.

2.b. Leyleklerin gelişi: K3,K7,K9

K3: Buralarda havalar ısınmaya başladığı zaman leylekler gelmeye başlar. Ağustos ayına doğru kargalar gelmeye başlar.

K7: Leylekler Martta gelir ve havalar ısınmaya başlar.

K9: Leylekler geldiği zaman bahar gelmiştir.

2.c. Göçmen kuşlarının gelişi: K4,K30,K36

K4: Göçmen kuşları Ekim 15'e kadar bize gelir. Bodrum'dan göç eden kuş çok nadirdir. Göçmen kuşları geldikten sonra havalar soğumaya başlar.

K30: Göçmen kuşları geldiğinde havalar soğur. Bazı göçmen kuşları geldiğinde ise ısınır.

K36: Göçmen kuşlarının gelişi havanın değişimine işaret eder.

2.d. Kırlangıçların gelişi: K4,K7,K9,K12

K4: Kırlangıçlar Mart içlerine doğru bize gelmeye başlar ve havalar ısınmaya başlar.

K7: Kırlangıçlar ve Dukguk kuşları buralara geldiği zaman havalar ılık geçmeye başlar.

K9: Kırlangıçlar geldiği zaman bahar gelmiş demektir.

K12: Kırlangıçlar bizim bu bölgeye gelmeye başladığı zaman havalar ısınmaya başlar.

2.e. Grev'in (Gök Karga) gelişi: K7

K7: Grev (Gök Karga), Bodrum'a geldiği zaman yazın anahtarını getirir.

2.f. Sığırcık, Boz Botak, Mene Kızı vb. kuşların gelişi: K12,K14

K12: Sığırcık, Boz Botak, Mene Kızı vb. bizim bölgeye güzün çiftler sürülürken gelen kuşlardır. Bu kuşlar geldiği zaman kışın başladığının göstergesidir.

K14: Serçe, Mene Kızı Botak vb. kuşlar geldiklerinde hava soğuk geçecekse ormanlık alana çekilirler.

2.g. Drav kuşunun gelişi: K13

K13: Drav denilen kuşlar geldikleri zaman yaz gelmiş olur. Yani yazın anahtarını birlikte getirirler.

2.ğ. Üveyik kuşunun gelişi: K19

K19: Üveyikler geldiği zaman otlar kurur ve yaz sezonu başlar. Havalar çok sıcak olur.

3. Kuşların Ötüşü

3.a. Tavukların ötmesi: K2

K2: Tavuklar erken saatte öttüğü zaman havanın çiğli ve yumuşak olacağına işaret ederler.

3.b. Dukguk kuşunun ötmesi: K2,K3,K7,K9

K2: Bizim buralarda "Dukguk" denilen kuş baharın müjdecisidir. Ötmeye başladığı zaman baharın geldiğini bildirir.

K3: Baharda Dukguk kuşları öttüğü zaman havalar hoş olur.

K7: Kırlangıçlar ve Duguk kuşları buralara geldiği zaman havalar ılık geçmeye başlar.

K9: Duguk'lar Nisan ve Mayıs ayında gelir ve öter. Havalar ısınmaya başlar.

3.c. Baykuş'un ötmesi: K5,K20

K5: Havalar çığlı olacağı zaman baykuşlar ve kumrular çok öter.

K20: Baykuşlar ötmeye başladığı zaman bahar çok yakındır ve havalar ısınmaya başlamıştır.

3.d. Kumruların ötmesi: K5,K15

K5: Havalar çığlı olacağı zaman baykuşlar ve kumrular çok öter.

K15: Bizim buralarda kumruların ötmeye başlaması özellikle sabah erken saatlerde ötmesi baharın geldiğinin habercisidir.

3.e. Kara Botak (Kara Tavuk) kuşunun ötmesi:K8

K8: İlkbahar geldiği zaman Kara Botak dil döndürür ve ötüşünü değiştirir.

4. Kuşların Uçuşu

4.a. Hamaz Kargasının uçuşu: K18

K18: Hamaz kargası toplu olarak gezerse kışa tabiidir. Kışın geleceğinin işaretidir.

4.b. Cura Kargasının uçuşu: K16

K16: Yöremizde Cura kargalar savrulduğu zaman yağmurun yağacağına işaretir. Kargalar alçak uçtuğu zaman yağmur gelir.

4.c. Leyleklerin uçuşu: K6,K11,K27

K6: Leylekler alçak uçarsa yağmur yağar, yüksek uçarsa yağmur yağmaz. Bilinebilecek en genel tahmin budur.

K11: Leylekler toplu uçmaya başladığı zaman yazın geldiği belli olur.

K27: Leylekler genelde soğuk hava şartlarında toplu ve dağınık hareket ederler.

4.d. Kırlangıçların uçuşu: K22,K24

K22: Kırlangıçlar alçak uçarsa yağmur yağar.

K24: Kırlangıçların fazla ve kalabalık oluşu yazın sıcak geçeceğini belirtir.

4.e. Yarasaların uçuşu: K9

K9: Yarasalar geceleri uçmaya başladığı zaman yaz gelmiştir.

4.f. Turnaların uçuşu: K19

K19: Turnalar yüksekte uçtuğu zaman havalar iyi geçecek ve ardından yağmur gelecek demektir.

5. Kuşların Diğer Davranışları

5.a. Serçelerin toprakta oynaşması ve yuva yapması: K8,K11,K14,K17,K23,K29,K34

K8: Yağmur olacağı zaman serçeler tozda kanat çırpır.

K11: Kuşlar ev saçaklarına girdiği zaman özellikle serçeler kışın geleceğinin ve sert geçeceğinin göstergesidir.

K17: Serçeler toprakta oynaşmaya başladığı zaman hava en kısa zamanda yağmura yatacak demektir.

K29: Kuşlar hava durumuna göre kapalı yerlere girerler.

K34: Hava yağmura döndüğünde kuşlar yuvalarına döner.

5.b. Kırlangıçların yuva yapması: K10

K10: Kuşlar yuva kurmaya başladıklarında baharın geleceği ve yumurtlama dönemine geçildiği görülür. Kışa girmeden önce kırlangıçlar yuva yapma hazırlığına girerler.

5.c. Çulluk ve Kara Botak (Kara Tavuk) kuşunun davranışı: K24

K24: Çulluk ve Kara Botak kuşunun çok olması kışın soğuk geçeceğini bildirir.

Dördüncü Alt Amaca İlişkin Bulgular

Katılımcıların görüşme formunda yer alan 4. soruya; “Bitkilerin hava durumu tahmininde kullanılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?” verdikleri cevapların analizi sonucunda 3 farklı tanımlama kategorisi ortaya çıkmıştır. Oluşan kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşleri şöyledir:

1. Bitkilerin Dış Görünüşü**1.a. Öksüz Oğlanlar (Öksüz Mehmetler) bitkisinin görünüşü:**

K1, K3, K5, K10, K11, K15, K16, K20, K21, K23

K1: Bizim bu bölgede yetişen “öksüz oğlan” olarak bilinen bitki sonbahar başlangıcında çıkarken uzun ve doğru çıkarsa bu kışın yağışlı geçeceğine işaret eder. Küçük ve eğri olursa bu kışın kurak geçeceğine işaret eder.

K5: Öksüz mehmet bitkisi eğik olduğu zaman hava kurak olur. Dik olduğu zaman hava yağışlı olur.

K10: Benim bildiğim kadarıyla bizim bu bölgelerde öksüz oğlanlar bitkisi dik ve tohumlu çıkarsa kışın yağmurlu geçeceği, kısa ve boynu bükük olursa kurak ve soğuk geçeceği söylenir.

K15: Bizim buralarda Ağustos ayının ilk haftası öksüz oğlanlar kıvrık ve yamuk çıkarsa yıl kurak geçer. Düzgün ve doğru çıkarsa yıl yağışlı geçer.

K21: Öksüz mehmetler dik giderse güz – bahar olur. Eğer öksüz mehmet çıkarda baş kısmının altında boşluk varsa yıl kurak, erken ekeceksin demektir. Eğer öksüz mehmetler çıkıp da boynunu eğerse güz – bahar olmaz, boynunu eğmeyip dik bir şekilde çıkarsa güz – bahar iyi olur demektir.

1.b. Kireçlik bitkisinin görünüşü: K3

K3: Sonbahar aylarında kireçlikler uzun olursa hava yağmur yapar. Eğri olursa hava rüzgâr yapar.

1.c. Buğdayın boyu: K8

K8: Buğday boyu kısa olursa hava kurak, uzun olursa hava yağışlı ve nemlidir.

2. Bitkilerin Meyvesi, Çiçeği ve Tohumu**2.a. Alfat ağacının (Yaban Armudu) meyvesi: K2,K4,K12,K13,K18,K20,K30**

K2: Bizim buralarda "Alfat ağacı" vardır. Meyvesi çok olduğu zaman kış güzel geçer. Meyvesi seyrek olduğu zaman kış kit geçer.

K4: Alfat ağacı meyvesini çok verirse bizim Bodrum tarafında kış çok geçer.

K12: Alfat ağacının meyveleri çok sık olduğu zaman kış yağmurlu geçecek demektir.

K18: Alfat çok olursa o da kışın sert geçeceğine işarettir.

K20: Alfat ağacı bol meyve verdiği zaman kış iyi geçecek ve bu yılda bol yağış olacak demektir.

2.b. Pinar (Kermes) meşesinin meyvesi: K18,K35

K18: Pinar ağacının piliti çok olursa kışın çok sert geçeceğine tabiidir.

K35: Pinar ağacının piliti bol olursa o kış çok yağışlı ve güzel geçer.

2.c. Deli Nergis çiçeği: K4

K4: İlk yağmurlarda bizim buralarda "Deli Nergis" denilen bitkiler çıkmaya başlar. Bunlar çok çıkarsa kış iyi geçer.

2.d. Kireçlik bitkisinin çiçeği: K7,K24

K7: Kireçlikler vardır. Yıl kuraksa çok çiçek açar. Yıl yağdarlıksa çok az çiçek çıkarır.

K24: Kireçlik bitkisinin çiçeği çok olursa soğuk, az olursa sıcak geçeceğine belirtir.

2.e. Tespih (Kesme) ağacının çiçeği: K13,K18,K21,K33

K13: Ağaçların erken uyanması havaların hoş gittiğinin göstergesidir. Tespih çiçekleri açtığı zaman havalar ısınır ve inekleri karasinekler ısırır.

K18: Kesme ağacında tohum çok olursa kış kuvvetli geçecek yağmurlar çok olacak demektir.

K21: Tespih ağacında meyve çok olursa yıl yağdarlık demektir.

K33: Tespih ağacının çiçeği bol olursa yıl güzel geçer.

2.f. Çör ağacının çiçeği: K17,K21

K17: Çör çiçekleri açtığı zaman bahar onun ardında demektir. Yani bahar gelecek ve havalar ısınmaya başlayacak anlamındadır.

K21: Çörler çok çiçek açar ve çok meyve verirse hava yağışlı yıl güzel geçecek demektir.

2.g. Badem ağacının çiçeği: K8,K31

K8: Badem çiçek açtığı zaman hava çigli olması gerekir.

K31: *Bademin çiçek açması baharın habercisidir.*

2.ğ. Müşkülüm çiçeği: K19

K19: *Müşkülümler açtığı zaman havalar ılık ve yağışlı geçer. Çok olursa yıl bereketli olur.*

2.h. Öksüz Oğlanlar bitkisinin tohumu: K7,K9,K10,K12,K14,K22

K7: *Öksüz oğlanlar sonbaharda çıkar. Eğer tohum durumu dibi seyrekse erken ekim fazla mahsul vermez. Bitkinin ortasında tohum varsa Kasım'da ekim yapılması gerekir ve hava ılık geçer.*

K9: *Güz aylarında öksüz oğlanlar tohumlu olursa yıl güzeldir.*

K12: *Öksüz Mehmetlerin çiçeği başında sık olursa kış güzel olacak, seyrek olursa kış az olacak demektir.*

K14: *Öksüz oğlanlar bol tohumlu olduğu zaman yıl iyi geçer. Tohumu az olduğu zaman yıl kötü geçer.*

K22: *Öksüz oğlanlar tohum yaparsa kış bereketli geçer. Öksüz oğlanlar tohum yapmazsa kış bereketsiz geçer.*

3. Dut Ağacı ve Mantarlar

3.a. Dut ağacı: K17

K17: *Dut ağacı ilkbaharda filiz atmazsa hava soğuk geçecek demektir. Eğer filiz atarsa hava güzel ve ılık geçecek demektir.*

3.b. Çıntar ve Kuzugöbeği mantarı: K19

K19: *Bizim yöremizde çıntar ve kuzugöbeği vb. mantarlar çıktığı zaman havalar ılık ve yağışlı gider. Bunlar tamamen su kuşudur ve soğuk istemez.*

Beşinci Alt Amaca İlişkin Bulgular

Katılımcıların görüşme formunda yer alan 5. soruya; "Güneş, ay ve yıldızların hava durumu tahminlerinde kullanılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?" verdikleri cevapların analizi sonucunda 3 farklı tanımlama kategorisi ortaya çıkmıştır. Oluşan kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşleri şöyledir:

1. Ay'ın Kullanımı

1.a. Ay'ın şekli ve görünüşü: K1, K3, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K15, K16, K18, K19, K21, K22, K23, K24

K1: *Biz genellikle yeni doğan Ay'dan hava tahmini yaparız. Yeni doğan Ay'ın ağzı kibleye doğru dönük olursa ve dış tarafında çember şeklinde avlu çekilirse bu ayda yağmur olacağını tahmin ederiz.*

K6: *Ay'ın ağzı yukarı bakarsa mevsim kurak geçer.*

K7: *Ay'ın etrafında çember darsa çok yakında yağmur var demektir. Ay'ın ağzı yukarıya bakıyorsa o ayda yağmur çok azdır ve kuraktır.*

K13: *Ay'ın ağzı yukarıya açık olursa yağmur olmayacağını, kibleye doğru yani güneye doğru açık olursa yağmur olacağını gösterir.*

K15: Ay ilk doğduğunda hilal yukarıya doğru bakık olursa yağış yoktur. O ay kuraktır.

K18: Ay kibleye dönükse hava çok serittir ve yağmur çoktur. Ay poyraza dönükse o ayda çok soğuk olur ve don olur.

K21: Ay'ın ilk görünüşü eğer yukarıya doğruysa o ay kurak, eğer Ay'ın ağzı kibleye bakıyorsa %100 yağmurdur.

K24: Ay'ın ağzı yukarı bakarsa o ay çok sıcak olur.

1.b. Ay'ın etrafında bulut olması: K11,K12,K33,K34

K11: Ay'ın kenarı bulutlu olduğu zaman hava en kısa zamanda yağmura yatar.

K12: Ay'ın etrafında bulutlanma olduğu zaman hava nemli ve yağışlı olacak, Ay'ın ağzı yukarıya olduğu zaman kurak olacağı söylenir.

K33: Hava yağacağı zaman Ay'ın etrafı bulutlu olur.

K34: Ay'ın etrafında buğuluk ve bulutlanma varsa fırtına ve yağmur olur.

2. Yıldız'ın Kullanımı

2.a. Yıldız'ın gökyüzünde görülme sıklığı: K3, K5, K6, K11, K16, K18, K19, K20, K23, K24, K26, K34

K5: Yıldızların sık olduğu günlerde hava sıcak olurken seyrek olduğu zamanlarda hava soğuk olur.

K6: Yıldızlar gökyüzünde çok olursa hava sıcak olur. Fakat seyrek olursa hava serin olur.

K11: Gökyüzüne baktığımızda yıldızlar görünmezse hava yağmurlu olacak eğer yıldızlar görünürse hava açık olacak demektir.

K18: Yıldız sık olursa kışınsa soğuk olacak, yazınsa sıcak olacak demektir.

K23: Yıldızların çok fazla olması havanın çok sıcak olacağını belirtir.

K26: Yağmur yağacağı zaman hava kapalı oluna güneş, ay ve yıldızlar görünmez. Hava açık olunca görünür.

2.b. Mayıs ayında doğan Büyük Ayı, Küçük Ayı vb. takımyıldızları: K4

K4: Mayıs'ın 21'inde Ülkerler doğduğu zaman 7 tane yıldız doğar. Bunlara Büyük Ayı, Küçük Ayı vb. denir. Bunlar çok sık olduğu zaman hava kuru sıcak olur. Seyrek olduğu zaman hava nemli ve soğuk olur.

2.c. Mayıs ayının ilk haftasında doğan yıldız: K2

K2: Mayıs ayının ilk haftasında Güneydoğu'dan yıldız doğar. Yıldız doğduğunda "Ülker" haftası başlar. Bu hafta sıcakların başlangıcıdır. Bu haftada doğan yıldız bunu gösterir.

2.d. Kutup Yıldızları: K14,K32

K14: Kutup yıldızları görüldüğü zaman hava o günlerde ılıman geçer.

2.e. Çoban Yıldızı: K8

K8: Bizim buralarda yaz sezonuna doğru Çoban Yıldızı doğmaya başlar ve havalar hoş olmaya doğru gider. Bu havalardan sonra tütün kırılmaya başlanırdı.

2.f. Terazi Yıldızları: K9

K9: Terazi yıldızları doğduğu zaman yıl güzeldir. Bu yıldızlar genellikle Mayıs ayında doğudan doğar.

3. Güneş'in Kullanımı**3.a. Güneş'in batımındaki (Gün batımında ki) kızılılık: K13, K15, K17, K20, K21, K29, K36**

K13: Güneşin batımında yoğun bir kızılılık olduğu zaman yağmurun yağacağı bilinir.

K15: Bizim yöremizde batıdan güneş batımında bir kırmızılık oluştuğu zaman 3 gün ile 5 gün arasında yağış gelir.

K17: Güneş batmaya yakın etrafını daraltıp kızılık saçarsa hava yağmura varacak demektir.

K20: Güneş batarken etrafında kırmızılık yaparsa ertesi gün hava ya yağmurlu ya da çişli geçecektir.

K21: Bizim buralarda güneş batarken akşam bulutları kızarırsa yağmur yok, gün doğarken sabah bulutları kızarırsa yağmur var demektir. Akşam bulutları kızarırsa yık çadırı, sabah bulutları kızarırsa kur çadırı.

3.b. Güneş'in etrafında avlu (çember) olması: K14, K23, K24, K31

K14: Güneşin etrafında büyük çember olursa hava daha sıcak geçer.

K23: Güneşin etrafında çember olursa çok sıcak olur.

K24: Güneşin etrafı halkalı olursa hava sıcak olur.

K31: Güneşin etrafında avlu olması yağmurun yağacağına işaretir.

K36: Güneşin etrafında avlu olması havanın basırlığına ve sıcaklığına işaretir

3.c. Güneş'in yüksekliği: K6,K27

K6: Güneş çok dik olursa hava sıcak olur. Bu yüzden yazında sıcaklık çok hissedilir.

K27: Güneş gündüzleri çok yüksekte ışığını saçarsa gün iyi demektir.

3.d. Gün dönümü: K9

K9: Güneş ayın 22'sinde döndüğü zaman yıl ılımaya başlar.

Altıncı Alt Amaca İlişkin Bulgular

Katılımcıların görüşme formunda yer alan 6. soruya; "Rüzgârın esiş yönün ve özelliklerinin hava tahmininde kullanılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?" verdikleri cevapların analizi sonucunda 3 farklı tanımlama kategorisi ortaya çıkmıştır. Oluşan kategoriler ve doğrudan katılımcı görüşleri şöyledir:

1. Güney'den Esen Rüzgârlar

1.a. Lodos:K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K26, K27, K28, K30, K31, K32, K33, K34

K1: Bizim bu bölgede güneyden esen lodos rüzgârı yağmuru getirir.

K6: Hava yukarıdan eserse ılık olur. Lodos'tan eserse yağmur ılık olur.

K8: Güneyden esen rüzgâr yağmurun habercisidir.

K10: Lodos estiği zaman kısa zaman içinde yağmur olduğu görülmüştür.

K14: Bu bölgelerde lodos eserse ya yağmur ya da kurak ve sıcak olur.

K17: Bize güneyden esen rüzgârlar yağmur getirir. Hava lodostan çevrilirse arkasından yağmur gelir.

K18: Lodos ılım eserse hava ya çiğ yatar ya da yağmur yapar.

K24: Rüzgâr lodos'tan eserse yağmur geleceğini belirtir.

K27: Güney ve batıdan esen rüzgârlar sıcak hava taşır ve mevsimlerin geçişinde çok etkilidir.

K30: Hava güneyden eserse ılık ve yağışlı olur.

K32: Lodos daima yağmuru getirir.

1.b. Çöl Rüzgârı: K13

K13: Çöl rüzgârları estiği zaman hava puslu ve sisli olur.

1.c. Samyeli: K14

K14: Güneydoğudan esen Samyeli kuraklık ve sıcaklık getirir.

2. Kuzey'den Esen Rüzgârlar

2.a. Poyraz:K1, K3,K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K15, K16, K18, K19, K20, K22, K24, K26, K27, K28, K31, K33

K3: Rüzgâr poyrazdan eserse kuru soğuk olur.

K4: Kuzeyden esen rüzgâra poyraz deriz. Oradan eserse hava kuru soğuk olur.

K7: Kuzeyden poyraz eser. Poyraz estiği zaman don olur.

K10: Poyraz soğuk estiğinde bölgenin kuzey taraflarında kar düştüğü nadirde olsa görülür.

K11: Kuzeyden esen rüzgârlar bitkilere zarar verir ve don ile kuru soğuk olacağını işaretidir.

K12: Rüzgâr poyrazdan eser ve ondan sonra Lodos'a dönerse havanın yağmur yapacağını işaretidir. Bizim buralarda poyraz "yağmurun boğasıdır" denilen tabir buradan gelir.

K15: Poyraz rüzgârı esip akça don düştüğü zaman 3 gün sonra yağış beklentisi olur.

K18: Sabah gün doğmadan esen poyraz günün arkasının kuvvetli soğuk olacağına işaretir.

K28: Rüzgârlar poyrazdan ise etrafı kurutur.

K33: Hava poyrazdan döndüyse soğuk ve sert olur.

2.b. Karayel: K7,K16,K30

K7: Bizim buralarda yağmur sonlarında serinletici karayel eser.

K16: Meltem ve karayel estiği zaman her gün hava çiğ yatar ve ılık geçer.

K30: Meltem serinlik, karayel ise soğuk getirir.

3. Mevsimlik ve Yerel Rüzgârlar

3.a. Kuzeybatıdan esen Meltem rüzgârı: K2,K3,K4,K8,K16,K17,K19,K20,K24,K29,K30,K34

K2: Kuzeybatıdan esen rüzgâra biz meltem deriz. Meltem estiği zaman hava yazları genellikle serin olur ve sabahları çiğ görülür.

K4: Batıdan esen rüzgâra meltem veya "günbatı" deriz. Oradan eserse hava çiğ %100 kaçar.

K8: Meltem estiği zaman hava serin olur ve genellikle yaz mevsimlerinde eser.

K16: Meltem ve karayel estiği zaman her gün hava çiğ yatar.

K19: Meltem rüzgârı eserse ertesinde çiğ yapacak demektir.

K20: Yaz aylarında esen meltem bizde iyidir. Havanın çiğ yatacağına işarettir. Meltem rüzgârı bizde iklimin en iyisidir.

K30: Meltem rüzgârı estiğinde serinliği beraberinde getirir.

3.b. Kuzeybatıdan esen "Bağırdelen" rüzgârı: K3,K13

K3: Batı ile poyraz arasında "Bağırdelen" diye rüzgâr eserse hava serin olur. Bizde rüzgâr batıdan eserse yağmur olur. Rüzgâr doğudan eserse hava kuru olur.

K13: Bağırdelen denen karayel rüzgârı estiği zamanlar havalar soğuk ve serin olur.

3.c. Doğudan esen "Gündoğru" rüzgârı:K4

K4: Doğudan esen rüzgâra "Gündoğru" deriz. Oradan eserse hava yağmura döner. Güneyden esen rüzgâra lodos deriz. Oradan eserse hava hemen yağmura döner.

3.d. Doğudan esen "Keşişleme" rüzgârı: K13

K13: Doğudan esen keşişleme rüzgârında yağmur gelmez. Hava karışık olur.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Sonuç ve tartışma bölümünde, verilerinin analizi neticesinde ortaya çıkan bulgulara ve bu bulguların önceden yapılmış benzer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılmasına yer verilmiştir.

Birinci alt amaca ilişkin sonuçlar ve tartışma

Katılımcıların "Hava durumu ya da iklim tahmininde hangi hayvan ya da böcekleri kullanıyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; karınca, sığırların yatış yönü, hayvanların çeşitli davranışları, solucan-salyangoz-kurbağa vb. davranışları, tavuk ve horozlar, kuşlar, akrep ve yılanlar, böcek ve arılar şeklinde 8 kategorinin ortaya çıktığı saptanmıştır.

İkinci alt amaca ilişkin sonuçlar ve tartışma

Katılımcıların "Günlük ya da mevsimlik hava olayları sonucunda ortaya çıkan hayvan ve böceklerle ilgili görüşleriniz nelerdir?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; yılanlar, akrep ve yılanlar, karınca, kuşlar, salyangoz, sivrisinek-kelebek, arı ve diğerlerinden oluşan 7 kategorinin ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, Burt (2002) ve Demirkaya'nın (2013) hava şartlarının herhangi bir ortamda bulunan böcek hareketliliğini yükselttiği yönündeki bulgularıyla örtüşmektedir. Bu sonuç yine Galacgac ve Balisacan'ın (2009) karıncaların yağmur yağmadan önce yuvalarından topluca çıktıkları, yiyeceklerini tahliye ettikleri, arıların ve kuşların çeşitli hareketlerine yer verdikleri bulgularıyla da benzerlik göstermektedir.

Üçüncü alt amaca ilişkin sonuçlar ve tartışma

Katılımcıların "Kuşların hareketleri ya da davranışlarının hava durumu tahmininde kullanılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?" sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde; kuşların göç etmesi, kuşların gelişi, kuşların ötüşü, kuşların uçuşu, kuşların diğer davranışları olmak üzere 5 farklı kategorinin oluştuğu belirlenmiştir.

Dördüncü alt amaca ilişkin sonuçlar ve tartışma

Katılımcıların "Bitkilerin hava durumu tahmininde kullanılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?" sorusuna verdikleri cevaplar analiz edildiğinde; bitkilerin dış görünüşü, bitkilerin meyvesi, çiçeği ve tohumu ile dut ağacı ve mantarlar olmak üzere 4 farklı kategorinin oluştuğu belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgu, Öz (2002) ve Demirkaya'nın (2013) meşelerin palamutunun çok olmasının kış mevsiminin sert geçeceğine ilişkin bulgularıyla benzerlik içerisindedir.

Beşinci alt amaca ilişkin sonuçlar ve tartışma

Katılımcıların "Güneş, ay ve yıldızların hava durumu tahminlerinde kullanılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?" sorusuna verdikleri cevaplar analiz edildiğinde; Ay'ın kullanımı, yıldızların kullanımı ve Güneş'in kullanımı olmak üzere 3 farklı kategorinin oluştuğu belirlenmiştir. Bu sonuç, Eyüboğlu (1987) ve Demirkaya'nın (2013) 'Ay, hilal şeklindeyken iki ucu aşağıyı gösteriyorsa hava yağmurlu, yukarı olursa kurak olur' bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Altıncı alt amaca ilişkin sonuçlar ve tartışma

Katılımcıların "Rüzgârın esiş yönü ve özelliklerinin hava tahmininde kullanılmasına ilişkin görüşleriniz nelerdir?" sorusuna verdikleri cevaplar analiz edildiğinde; güneyden esen rüzgârlar, kuzeyden esen rüzgârlar ve mevsimlik ve yerel rüzgârlar olmak üzere 3 farklı kategorinin oluştuğu belirlenmiştir.

Ortaya çıkan bu sonuç ve değerlendirmeler dikkate alınarak şu önerilerde bulunulabilir:

- İlgili kurum ve kuruluşlar geleneksel yöntemlerin ayrıntılı bir envanterini çıkararak bilimin ve insanların istifadesine sunabilir,
- Türkiye'nin farklı yerlerinde benzer çalışmalar yapılabilir,
- Halk takvimi ve halk kültürü ile ilgili çalışmalar farklı coğrafi bölgelerde gerçekleştirilebilir vb. önerilerinde bulunulabilir.

KAYNAKÇA

- Alacahan, G. (2016). *Otantik Öğrenmede Yerel Coğrafi Bilgi ve Halk Takvimi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Albayrak, A. ve Çapcıoğlu, İ. (2006). Ehl-i Sünnet Geleneğine Bağlı Bir Orta Anadolu Köyünde Halk İnançları ve Uygulamaları. *Dini Araştırmalar Dergisi*, 8(24), 107-132.
- Biray, N. (2013). Bugün Hava Nasıl Olacak? Halk Bilgisine Dayalı Takvim ve Hava Tahmini: "Kazak Türkçesi Örneğinde". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*. 20(2), 1-30.
- Birdişi, F. (2014). Çevreye Metaekolojik Yaklaşım ve Doğada Karşılıklı Dayanışma İlkesi. *Akademik İncelemeler Dergisi*. 9(1), 25-46.
- Burt, P. J. A. (2002). Weatherandpests. *WeatherandPests*. 57, 180-184
- Çek, S. (2016). Popüler Kültür Ekseninde Halk Kültürünün Yeniden Üretimi: "Utanmaz Adam" Tipi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 9(44), 37-44.
- Demirkaya, H. (2013). Antalya'da Geleneksel Hava Durumu Tahmini Yöntemleri. *Milli Folklor Dergisi*. 98, 174-186.
- Deniz, T., Diker, O. ve Çetinkaya, A. (2017). Somut Olmayan Kültür Ögesi Olarak Yerel İklim Bilgisi ve Halk Takvimi: Safranbolu'da (Karabük) Bir Saha Araştırması. *Doğu Coğrafya Dergisi*. 22(38), 205-226.
- Diker, O. (2016). Kültürel Miras ile Kültürel Miras Turizmi Kavramları Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 4(30), 365-374.
- Ekici, M. (2000). Halk, Halk Bilimi ve Halk Bilgisi Üzerine Bir Deneme. *Milli Folklor Dergisi*. 45, 2-8.
- Ekici, M. (2002). Tire Yöresi Yağmur Duası Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme. *Milli Folklor Dergisi*. 56, 46-52.
- Ergun, M. (1996). Dağlarla İlgili Altay Türk Efsaneleri. *Milli Folklor Dergisi*. 31/32, 66-70.
- Ersoy, R. (2012). Halk Bilimi Çalışmalarının Gelişimine Paralel Olarak "Alan Araştırması" Kavramını Yeniden Düşünmek. *Milli Folklor Dergisi*. 94, 5-13.
- Eyuboğlu, İ. Z. (1987). *Anadolu İnançları, Anadolu Üçlemesi I*. Ankara: Geçit Kitabevi.

- Galacgac, E. S. And Balisacan, C. M. (2009). Traditional weather forecasting for sustainable a groforestry practices in Ilocos Norte Province, Philippines. *Forest Ecologyand Management*. 257, 2044-2053.
- Gül, F. (2013). İnsan-Doğa İlişkisi Bağlamında Çevre Sorunları ve Felsefe. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 14, 17-21.
- Kandemir, F. (2016). Halk İnançlarının Psiko-Sosyal Nedenleri ve Türkiye'deki Halk İnançlarının Tarihi Temelleri. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9(1), 97-114.
- Kurt, B. (2016). Malatya Yöresi Yağmur Duası Geleneklerinde Eski Türk İnanç İzleri Üzerine Bir İnceleme. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*. 54, 134-146.
- Maltaş, A. (2015). Ekoloji Ekseninde İnsan-Doğa İlişkisi ve Özne Sorunu. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 17(29), 1-8.
- Öz, H. (2002). *Antalya-Manavgat İlçesi Halk Kültürü Üzerinde Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Özcan, S. (2015). Türk Atasözlerinde İklim, Mevsimler, Hava Olayları ve Halk Takvimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8(36), 179-187.
- Turan, F. A. (2011). Orta Asya'dan Anadolu'ya Mitik Yolculukta Tabiat Olayları. *Milli Folklor Dergisi*. 90, 49-59.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.